# 37 076 Verslag van een werkbezoek aan Tsjaad door een delegatie van de vaste commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking

## Nr. 1 VERSLAG VAN EEN WERKBEZOEK AAN TSJAAD DOOR EEN DELEGATIE VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR BUITENLANDSE HANDEL EN ONTWIKKELINGSSAMENWERKING VAN 9 TOT EN MET 12 JULI 2026

Vastgesteld 23 november 2026

Van 10 tot en met 12 juli 2026 bracht een delegatie van de vaste commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking een werkbezoek aan Tsjaad. Het bezoek stond in het teken van de humanitaire gevolgen van de oorlog in Soedan, de opvang van vluchtelingen in Oost-Tsjaad en de Nederlandse inzet op het gebied van ontwikkelingssamenwerking, voedselzekerheid, water en regionale stabiliteit. Ook de politieke en economische situatie en de positie en toegang van hulporganisaties kwamen aan de orde. De delegatie bestond uit de leden Den Hollander (delegatieleider, VVD), Bamenga (D66), Kröger (PRO), Dobbe (SP), Van Baarle (DENK), Hoogeveen (JA21) en Verkuijlen (VVD). De delegatie werd begeleid door commissiegriffier Van der Leeden. De delegatie brengt hierbij verslag uit van het bezoek.

### Algemeen

Op 10 en 11 juli bracht de delegatie veldbezoeken aan het vluchtelingenkamp Kouchaguine Moura, de grenspost Bahaï en het nabijgelegen vluchtelingenkamp Oure Cassoni. Bij de grenspost kreeg de delegatie uitleg over de eerste opvang en registratie van vluchtelingen uit Soedan. Ook sprak de delegatie met recent aangekomen vluchtelingen. In Oure Cassoni was er aandacht voor de uitbreiding van de opvangfaciliteiten, spoedeisende medische zorg en het gezondheidscentrum. De delegatie sprak ook daar met vluchtelingen die recent in het kamp waren aangekomen. Daarnaast voorzag het programma in een bezoek aan een kliniek in het betreffende vluchtelingkamp en een gesprek met de gezondheidswerkers aldaar.

In de hoofdstad N’Djamena stond het programma in het teken van gesprekken met vertegenwoordigers van de Tsjadische autoriteiten, het parlement, diplomatieke vertegenwoordigers en internationale en maatschappelijke organisaties. Daarbij werd stilgestaan bij de positie van Tsjaad in een regio die wordt gekenmerkt door conflicten en instabiliteit, in het bijzonder de oorlog in buurland Soedan en de dreiging van gewapende groeperingen rond het Tsjaadmeer. Tsjaad vangt grote aantallen mensen, voornamelijk vrouwen en kinderen, op die voor het geweld in Soedan zijn gevlucht, terwijl de eigen bevolking te maken heeft met armoede en beperkte toegang tot basisvoorzieningen.

In de gesprekken over de politieke situatie kwamen de bestuurlijke ontwikkelingen sinds het overlijden van president Idriss Déby in 2021 en de daaropvolgende politieke ontwikkelingen aan de orde. Er werd aandacht besteed aan de beperkte ruimte voor oppositie, onafhankelijke media en maatschappelijke organisaties. Ook de betekenis van transparantie, rechtszekerheid, journalistieke vrijheid en parlementaire controle voor internationale samenwerking werd besproken.

In gesprekken over de economische situatie werd gewezen op de grote afhankelijkheid van olie en op de mogelijkheden voor economische diversificatie, vooral in de landbouw.

Het investeringsklimaat wordt bemoeilijkt door gebrekkige infrastructuur, rechtsonzekerheid en beperkte bestuurlijke capaciteit. De Tsjadische regering presenteerde in 2025 een nationaal ontwikkelingsplan, dat onder meer gericht is op economische groei en verbetering van het investeringsklimaat. Daarbij bestaan vragen over de financiering en uitvoerbaarheid van de voorgenomen plannen.

Tijdens de discussie ‘Economische kansen in Tsjaad: tussen Ambitie en Realiteit’ op 12 juli sprak de delegatie met Gilbert Maoundonodji, directeur-generaal van de denktank CERGIED (Onderzoekscentrum Goed Bestuur, de Extractieve Industrieën en Duurzame Ontwikkeling), en Hyacinthe Ndolenodji, directeur van IT-startup JobBooster Tsjaad.

De Nederlandse inzet op het gebied van water, landbouw en ondernemerschap vormde eveneens een onderwerp van gesprek. Nederland draagt via Invest International bij aan de vernieuwing en uitbreiding van het drinkwaternetwerk in N’Djamena. Daarnaast ondersteunt Nederland onder meer landregistratie via het programma Land at Scale, landbouwontwikkeling, lokale werkgelegenheid en maatschappelijke organisaties. Daarbij werd het belang benadrukt van duurzame resultaten en van het betrekken van vrouwen en jongeren bij economische activiteiten.

In de contacten met internationale en maatschappelijke organisaties werd aandacht gevraagd voor de gevolgen van teruglopende financiering en administratieve belemmeringen voor hulpverlening. Er werd onder meer gesproken over een belastingheffing van 3 tot 9 procent voor niet-gouvernementele organisaties, waarvan de juridische grondslag volgens gesprekspartners onduidelijk is. Ook kwamen de ruimte voor het maatschappelijk middenveld en de noodzaak van betere coördinatie tussen donoren en uitvoerende organisaties aan de orde.

Tijdens de discussie ‘Van Crisis naar Kans: Oost-Tsjaad tussen Opvang en Ontwikkeling’ op 12 juli sprak de delegatie met Alexandre Lecuziat, plaatsvervangend directeur van WFP Tsjaad, en Carine Flore Nzeuyang Nzouckio, specialist humanitaire zaken bij de Wereldbank. Pierre Maget, landendirecteur van Concern en vertegenwoordiger van het ngo-platform FONGIT, gaf een reflectie op het onderwerp.

De gesprekken over de regionale verhoudingen gingen ook over de veranderende internationale positie van Tsjaad. Na het beëindigen van de militaire samenwerking met Frankrijk zoekt het land nadrukkelijker samenwerking met verschillende partners. Tegelijkertijd blijft Tsjaad afhankelijk van internationale steun voor de opvang van vluchtelingen en voor investeringen in basisvoorzieningen. Maar de tijd van donaties en internationale humanitaire hulp zal plaats maken voor een meer transactionele relatie tussen Tsjaad en de Europese Unie en Nederland. Voor de Europese Unie en Nederland speelt daarbij de afweging tussen samenwerking ten behoeve van regionale stabiliteit en aandacht voor de opvang van vluchtelingen, mensenrechten en goed bestuur.

De discussie ‘Europa in Tsjaad: Stabiliteit, Macht en Morele Dilemma’s’ op 12 juli werd ingeleid door Remadji Hoinathy, Tsjadisch politicoloog bij het Institute for Security Studies. Amador Rico, ambassadeur van de Europese Unie, en Helena Owen, ambassadeur van het Verenigd Koninkrijk, gaven daarop hun reflecties en gingen met de delegatie in gesprek.

Bij de bespreking van de economische mogelijkheden werd naast olie ook gewezen op de betekenis van landbouw en veeteelt, waarvan een groot deel van de bevolking afhankelijk is. De opbrengsten uit natuurlijke hulpbronnen hebben tot dusver onvoldoende bijgedragen aan de ontwikkeling van publieke voorzieningen. Gebrek aan betrouwbare infrastructuur en voorspelbare regelgeving vormt een belemmering voor

investeringen. De mogelijkheden voor werkgelegenheid voor jongeren en vrouwen kwamen in dit verband nadrukkelijk aan bod.

Op het gebied van Nederlandse ontwikkelingssamenwerking werd gesproken over het belang van betrouwbare toegang tot water en duidelijke landrechten. Naast de investering in het drinkwaternetwerk van N'Djamena ondersteunt Nederland initiatieven voor waterbeheer en het beperken van overstromingsrisico's. Het programma Land at Scale richt zich op landregistratie en gebruiksrechten, die van belang zijn voor landbouwinvesteringen en het voorkomen van conflicten. Ook initiatieven voor jonge ondernemers en private-sectorontwikkeling werden genoemd.

Bij de contacten met maatschappelijke organisaties kwam naar voren dat hun werkzaamheden worden bemoeilijkt door politieke en administratieve beperkingen. De beschikbare achtergrondinformatie wijst op beperkingen voor onafhankelijke media en oppositie. Internationale en lokale organisaties benadrukten het belang van rechtstreekse samenwerking met lokale partners en van toegankelijke financieringsprocedures. Ook werd aandacht gevraagd voor de transparantie van eventuele heffingen die aan hulporganisaties worden opgelegd.

**Veldbezoeken op 10 en 11 juli**

Het programma voor 10 en 11 juli omvatte veldbezoeken aan het vluchtelingenkamp Kouchaguine Moura, de grenspost Bahaï in Oost-Tsjaad en het nabijgelegen vluchtelingenkamp Oure Cassoni. Daarbij stond de opvang van vluchtelingen uit Soedan centraal. Sinds het uitbreken van de oorlog in Soedan in april 2023 zijn volgens de voor het bezoek beschikbare achtergrondinformatie ongeveer 1,3 miljoen Soedanese vluchtelingen naar Oost-Tsjaad gekomen. Deze instroom legt grote druk op een gebied waar voedsel, water, gezondheidszorg en andere basisvoorzieningen al schaars zijn.

In het vluchtelingenkamp Kouchaguine Moura werd de delegatie op bijzonder hartelijke wijze ontvangen. Veel mensen waren voor de ontvangst op de been, onder wie VN-medewerkers en vluchtelingen die binnen het kamp een belangrijke rol vervullen bij het handhaven van de orde, het opvangen van vrouwen en de zorg voor kinderen. De delegatie heeft dit bezoek als zeer ingrijpend ervaren.

Bij de eerste opvang en registratie spelen de vluchtelingenorganisatie van de Verenigde Naties (UNHCR) en de Tsjadische vluchtelingenorganisatie CNARR een belangrijke rol. Het programma omvatte een bezoek aan het vluchtelingenkamp Oure Cassoni, met aandacht voor huisvesting, gezondheidszorg, watervoorzieningen en de uitbreiding van opvangcapaciteit. Een belangrijk onderwerp was de spanning tussen de toenemende behoefte aan hulp en de afnemende beschikbare financiële middelen.

De gesprekken met recent aangekomen vluchtelingen in Oure Cassoni maakten veel indruk op de delegatie. Tijdens de veldbezoeken viel daarnaast de belangrijke rol van de VN-medewerkers op. De delegatie waardeerde de goede informatievoorziening en begeleiding door deze medewerkers.

In het vluchtelingenkamp Oure Cassoni voerden de vrouwelijke delegatieleden een gesprek met enkele vrouwelijke vluchtelingen die slachtoffer waren van seksueel geweld. Ook dit gesprek maakte veel indruk.

Bijzondere aandacht ging uit naar de bescherming van vrouwen, kinderen en slachtoffers van geweld. Het programma voorzag in een bezoek aan een kliniek voor overlevenden van seksueel geweld. Medische behandeling en psychosociale begeleiding zijn van groot belang voor deze groep. De humanitaire organisaties staan daarbij voor de opgave om zowel de acute nood te lenigen als de toegang tot bescherming en ondersteuning op langere termijn te waarborgen.

De omvang van de vluchtelingeninstroom moet worden bezien tegen de beperkte draagkracht van Oost-Tsjaad. Niet alleen nieuwaangekomen vluchtelingen, maar ook de lokale bevolking (gastgemeenschap) heeft behoefte aan voedsel, schoon drinkwater, gezondheidszorg en sanitaire voorzieningen. De grote afstanden, de beperkte infrastructuur en veiligheidsrisico's maken de aanvoer en verdeling van hulp moeilijk. Ook de afstemming met lokale autoriteiten en de vereiste administratieve procedures kunnen de toegang van hulporganisaties vertragen.

Naast de directe opvang was er aandacht voor de langdurige gevolgen van het conflict. Omdat een snelle terugkeer naar Soedan voor veel vluchtelingen onzeker is, moeten opvangvoorzieningen ook perspectief bieden op onderwijs, inkomen en maatschappelijke deelname. De organisaties staan daarbij voor een dilemma: de acute behoefte aan noodhulp blijft groot, terwijl voor duurzamere voorzieningen eveneens middelen en tijd nodig zijn.

De positie van vrouwen en meisjes, onder wie slachtoffers van seksueel geweld, is zeer kwetsbaar en verontrustend. Naast medische zorg is behoefte aan bescherming, een veilige plek, psychosociale begeleiding en ondersteuning bij het hervatten van het dagelijks leven. Daarbij speelt ook de beperkte beschikbaarheid van middelen voor gespecialiseerde hulp een rol.

Op vrijdag 10 juli lag de nadruk in het programma op mogelijkheden om langdurige afhankelijkheid van noodhulp te verminderen. In het dorp Dimissi was een bezoek voorzien aan een landbouwproject dat vluchtelingen en gastgemeenschappen ondersteunt. De zogenoemde Nexus-benadering, waarin humanitaire hulp, ontwikkelingssamenwerking en waar mogelijk vredesopbouw met elkaar worden verbonden, vormde daarbij een belangrijk uitgangspunt.

De beschikbaarheid van landbouwgrond, water en productiemiddelen is bepalend voor de mogelijkheden van vluchtelingen om zelfstandig in hun levensonderhoud te voorzien. Ook de lokale bevolking moet van ontwikkelingsprojecten kunnen profiteren. Wanneer de ondersteuning uitsluitend op vluchtelingen is gericht, kunnen spanningen ontstaan over grond, water en werkgelegenheid. In dit verband werd het belang benadrukt van irrigatie, toegang tot markten, ondersteuning van kleinschalige landbouw en betrokkenheid van vrouwen en jongeren.

Ook de gevolgen van klimaatverandering kwamen aan de orde. Droogte, overstromingen en onregelmatige neerslag zetten de landbouw en veeteelt onder druk. De toenemende schaarste aan water en landbouwgrond kan spanningen tussen gemeenschappen versterken. Investeringen in duurzaam waterbeheer, klimaatbestendige landbouw en lokale conflictbemiddeling kunnen bijdragen aan voedselzekerheid en stabiliteit.

Bij de bespreking met VN-medewerkers over landbouwprojecten stond centraal dat vluchtelingen en gastgemeenschappen vaak afhankelijk zijn van dezelfde grond en

watervoorraden. Uit gesprekken met de VN-medewerkers kwam naar voren dat vluchtelingen slechts beschikken over gemiddeld 4 liter water per dag voor wassen, koken en drinken.
Projecten die beide groepen bereiken, kunnen voedselproductie en inkomsten vergroten en tegelijk spanningen beperken. De duurzaamheid van deze initiatieven hangt mede af van toegang tot irrigatie, geschikte landbouwgrond, afzetmarkten en de mogelijkheid om na afloop van externe financiering door te werken.

Voor jongeren die al langere tijd in vluchtelingenkampen verblijven, is onderwijs een belangrijk middel om perspectief te behouden. Beroepsgerichte scholing en digitale leermogelijkheden kunnen bijdragen aan zelfstandigheid, maar leiden niet vanzelf tot werk. Daarom werd het belang benadrukt van een verbinding tussen onderwijs, praktische vaardigheden, ondernemerschap en de lokale arbeidsmarkt.

Op zaterdag 11 juli sprak de delegatie van de vaste commissie voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking met bewoners en vertegenwoordigers van het vluchtelingenkamp Oure Cassoni en ontving de delegatie enkele brieven van de vluchtelingen.
De briefschrijvers vroegen om extra internationale steun. Volgens de brieven telt het kamp ruim 120.000 vluchtelingen en zijn de beschikbare basisvoorzieningen onvoldoende. Voor de gezondheidszorg vroegen de briefschrijvers om minstens drie extra ziekenhuizen of gezondheidscentra, meer personeel en medicijnen. Daarnaast vroegen zij om uitbreiding en herstel van de drinkwatervoorziening en meer voedselhulp en kookbrandstof om ondervoeding en veiligheidsrisico’s te verminderen. Voor het onderwijs werd verzocht om extra scholen, lokalen, leerkrachten en lesmateriaal.
Ook vroegen de briefschrijvers om veilige voorzieningen, vrouwencentra en beroepsopleidingen ter ondersteuning van bescherming en inkomen. Voor jongeren werd gevraagd om jongerencentra, trainingen, steun voor projecten en mogelijkheden voor legale migratie. De afsluitende Nederlandstalige tekst vermeldde daarnaast dat leerkrachten geen salaris ontvangen en om betaling over juli en augustus vragen.

**12 juli 2026**

Op de laatste dag van het werkbezoek werd de delegatie ontvangen door de viceminister van Buitenlandse Zaken, Afrikaanse Integratie en Tsjadiërs in het buitenland. Tijdens het gesprek kwamen de vluchtelingencrisis en de gevolgen daarvan voor Tsjaad, de opvang en humanitaire situatie van vluchtelingen, de economische situatie en mogelijkheden van het land en de veiligheid aan de grens met Soedan aan de orde. De delegatie vroeg daarnaast aandacht voor de belastingen die Tsjaad aan humanitaire organisaties oplegt en die de toegang tot Tsjaad en de vluchtelingen belemmeren. De viceminister gaf aan dat dit onderwerp nog niet van tafel is en binnen de regering zal worden besproken.

Op 12 juli sprak de delegatie tijdens een lunch met Francois Batalingaya, Resident Coördinator van de Verenigde Naties, Jean-Noël Gentile, vertegenwoordiger van WFP in Tsjaad, Yewande Odia, vertegenwoordiger van UNFPA in Tsjaad, Jens Hesemann, plaatsvervangend vertegenwoordiger van UNHCR in Tsjaad en Natascha Paddison, plaatsvervangend vertegenwoordiger van UNICEF in Tsjaad.

Deze lunch vormde de afronding van het werkbezoek. De gesprekken en de onderdelen van het werkbezoek maakten duidelijk hoe nauw de humanitaire crisis, economische ontwikkeling, klimaatverandering en (regionale) veiligheid met elkaar samenhangen. De opvang van vluchtelingen uit Soedan vraagt blijvende internationale betrokkenheid, terwijl ook de lokale bevolking van Tsjaad ondersteuning nodig heeft. Tegelijkertijd zijn

betere toegang voor hulporganisaties, voorspelbare financiering en samenwerking met lokale partners van belang om de beschikbare middelen effectief in te zetten.
Ook de veiligheidssituatie is een blijvend aandachtspunt. De oorlog in Soedan heeft gevolgen voor de grensregio door vluchtelingenstromen, grensoverschrijdende spanningen en de aanwezigheid van gewapende groeperingen.
De Nederlandse inzet op het gebied van water, landbouw, landrechten, ondernemerschap en stabiliteit kan bijdragen aan duurzamere perspectieven voor vluchtelingen en de Tsjadische bevolking. De politieke en bestuurlijke situatie, de mensenrechten en de positie van maatschappelijke organisaties blijven daarbij belangrijke aandachtspunten.

De voorzitter van de delegatie,

Den Hollander

De griffier van de delegatie,

Van der Leeden